

קונטרס

וביאורים

חידושים

י"ל
ע"י וועד העירוב

עירוב

בעניני

נערך בעזהשי"ת
ע"י דוד גליק

תשובה בדין העירוב הנעשה בבארא פארק, ובה יתיישבו קושיות המשנת ר' אהרן על החזו"א, ויתבאר דדעת החזו"א אינו שיטה יחידאי אלא שכ"ה דעת גדולי הפוסקים הקודמים.

(א) המחבר בסי' שס"ד ס"ב פסק רשות הרבים אינה ניתנת אלא בדלתות והוא שננעלות בלילה ויש אומרים אע"פ שאין ננעלות אבל צריך שיהיו ראיות להינעל עכ"ל, ולפי"ז על מה אנו סומכין לעשות עירובין לרה"ר, וכתב בביאה"ל סי' שס"ד דסומכים כמאן דפסק כרבנן דלא אתי רבים ומבטלי מחיצה וזה שיטת הרמב"ם ואפילו צוה"פ סגי מה"ת, ומה שצריכין דלתות זהו רק מדרבנן, ובדרבנן סמכין על שיטת דבעינן ששים רבוא דהוי ספיקא דרבנן ולקולא, ועכשיו ליכא ס"ר ומ"מ כל בע"נ יחמיר לעצמו דרוב הפוסקים העתיקו כר' יוחנן דבלא דלתות הוי רה"ר מן התורה וגם פליגי על רש"י דבעי ס"ר עכ"ל.

(ב) וכתב החזו"א וז"ל ולענין הלכה נראה דנקטינן דבשם ד' מחיצות ל"א אתו רבים ומבטלי מחיצות כר"א כ' א', ודלא כר"י, דסתמא דתלמודא שבת ו' ב' מוקים לה לברייתא דהתם כותי' דחכמים, וברייתא דהתם משמע דהלכתא היא, וכן פסק הרמב"ם פי"ז מה"ש הל"ג, וכן דעת הגה"מ שם והביאו ראי' מהא דפ"ק דשבת, וכן נראה דעת ת"י שם ד"ה ולא, וכ"ה בהג"א ברפ"ב בשם מהרמ"ק [מיהו התם כתוב דגם בב' מחיצות שלמות ל"א אתו רבים ומבטלי מחיצה וזה תמוה וצ"ע] עי' באות י"ז וכ"כ הרע"ב בפ"י המשנה, גם הרי"ף והרא"ש העתיקו המשנה והשמיטו סוגית הגמ' וסתמא קיי"ל כחכמים, ונראה דכל שיש ג' מחיצות של עומ"ר לא אמרינן תו דאתו רבים ומבטלי מחיצתא דג' מחיצות של עומ"ר עדיף משם ד' מחיצות, ולפי"ז בצורה הזאת לא תמצא רה"ר אף בחוצות רחבות ט"ז אמה וס' רבוא בוקעים בהם שרחוב א' וג' עוברות בפרצותיה ורבים בוקעין בהן לא מבטלי מחיצתא, והא דפרצה יתר מי' אוסרת אינו אלא מדרבנן, ומה"ת אין כל פרצה אוסרת כל שעומ"ר.

ויצא לנו מזה דבזה"ז כל השוקים והרחובות שבכרכים היותר גדולים הן רה"י גמורה מה"ת דכלן תמצא בהן אחת מוקפת ג' מחיצות והיא רה"י וכל הרחובות הפתוחות לה רה"י דהפתוחות לתוכן נעשין רה"י, וכיון שכן הן ניתרות בצו"ה, ובמ"ב סי' שמ"ה האריך שקשה להקל מחמת שאין ס' רבוא בוקעין, כל שהיא דרך לרבים לעוברים ולסוחרים ולהאמור ההיתר מחוור ומרווח לכרכים שלנו עכ"ל.

ונ"ל דמש"כ החזו"א ולהאמור ההיתר מחוור ומרווח לכרכים שלנו פי' משום שיש ג' מחיצות ומשמע דבלא זה מסכים להמ"ב שקשה להקל ולכ' המ"ב כתב שקשה להקל מב' מעמים א' דרוב פוסקים העתיקו כר' יוחנן וב' שפליגי על רש"י, והחזו"א מעתיק רק שקשה להקל מחמת שאין ס"ר, והמעם לזה הוא דהחזו"א פסק כרבנן וסובר שרוב הפוסקים סברו כן ולא כהמ"ב דכתב דרוב הפוסקים פסקו כר' יוחנן ומשו"ה לא העתיק רק מעם ב', אבל באמת לפי החזו"א קשה להקל באופן של המ"ב משום שאפילו לרבנן אינו מועיל צוה"פ ונמצא שמסכים להמ"ב אבל לא מטעמי' אבל אנן קנקטינן כרבנן וגם נקטינן כפסק השו"ע הרב דמהני צוה"פ מה"ת וכמו שכתב הרשב"א שהבאתי לעיל, וכיון דלא איפסק הלכתא לגבי ס"ר הוי סד"ר וכמ"ש לעיל.

והחזו"א אזיל בשיטתיה של הבית אפרים אבל המשכנות יעקב סובר דפירצת עשר אוסרת מה"ת אפילו בעומד מרובה.

וכן פסק בשו"ע הרב סי' שס"ד סי' דבית אפרים ודרכי משה שס"ד וההת"ם סי' פ"ט וכו' הנזכר מובא בשו"ת תשובה מאהבה סי' קי"ב יאהני נזר סי' רע"ג וישועות מלכו סי' כ"א

ג) וכתב הגאון ר' אהרן בשו"ת משנת ר' אהרן אות א' דמצא הדבר מפורש בר' חננאל עירובין דף ק"א אמר רב פפא כן לאחר שנפרצו בה פרצות דהוי רה"ר וכתב הר"ח ז"ל ופריך רב פפא לא אהדרו לי' ירושלים אלא לאחר שנפרצו בה פרצות יותר מעשר שהוא רה"ר עכ"ל ומבואר דפרצת עשר מבטלת המחיצות והוי רה"ר מן התורה דלא כחזו"א עכ"ל, ונר"ל דאינו ראי' דמאן יימר דר"ח סובר כתוס' ב"מ נ"ג דאיירי שעומד מרובה באמת איירי שפרוץ מרובה ועשו צוה"פ וכמ"ש תוס' בעירובין כ"ב ד"ה והא וסובר כרמב"ם דצוה"פ מהני רק עד עשר ולא יותר מעשר משו"ה כתב יותר מעשר שהוא רה"ר, וכ"כ בשעה"צ שס"ב מ"ד דר"ח סובר כרמב"ם.

ונ"ל ראי' מריטב"א דף כ"ב בד"ה דרבנן דאפילו יותר מששה עשר אמה הוי כעומד ולא מיבטל לי' בקיעת הרבים לרבנן דהק' ואיכא למידק וכו' הי' בכל פתח ופתח עומד מרובה על הפרוץ וכו' הא כל שהדרך סלולה לרבים בין שהי' י"ו אמה או פחות אין מערבין אותה אלא בדלת עכ"ל וזה הוא משום ר' יוחנן דבקיעת הרבים מבטל אבל לרבנן כיון שיש עומד מרובה אפילו הפרוץ י"ו אמה הוי מחיצה וא"צ דלת ומבואר דלרבנן כשיש עומד מרובה אפילו פרוץ הוא יותר מי"ו אמה הוי מחיצה מה"ת.

וכן כתב הריטב"א בד"ה כאן ז"ל ושמעינן מהכא דכל שהדרך סלולה אין הפרש בין שיהא רוחב ט"ז אמה או פחות וכו' אלמא כי הדדי נינהו עכ"ל.

ומ"ש הגאון ר' אהרן באות ט' לתרץ לפי ר' אלעזר דלא מבטלי מחיצה וכתב ז"ל, ואולי ר' אלעזר יאמר דהנידון הי' משום שבות דמשתמש בבע"ח עכ"ל לא הי' צריך לזה דלפי מה שיתבאר הוי צוה"פ מחיצה מן התורה ומדרבנן בקיעת הרבים מבטל מחיצה ולגבי אכילת קק"ל אוקמי' אדאורייתא ולגבי טלטול שבת גזרו רבנן.

ד) והגאון הנ"ל באות ט' וי"ב כתב דבעינן שיתחברו המחיצות, ומה שיש ג' מחיצות ואין שום אחד נוגע בהאחר אין שייך כלל צירוף ולא רק היכי שיש רה"ר מפסיק אלא אפילו כרמלית מפסיק ג"כ אין לצרף המחיצות והביא שאפילו הבית אפרים סובר כן אלא דהוא סובר שתלוי בקרנות ואם יש דימדין בקרנות הוי מחיצות גמורות אבל אם בהקרנות אין שום חיבור אינו מצטרף, ובסוף כתב וביסודות אלו תמוהים לי מאד דברי החזו"א עכ"ל, ונ"ל דאינו ראי' כלל מבית אפרים דבעי' צירוף דדוקא היכי שנפרץ בקרנות ואין אנו יכולים להמשיך המחיצה בישר ע"י דין דעומ"ר אלא היכי דאם ממשיכים אותו ביושר יש שם מחיצה ממש ואז מבטלין הפרצה משא"כ כשנפרץ בקרן זוית שליכא מחיצה ממש שם משו"ה א"פ להמשיך שניהם אבל באופן החזו"א שיש מחיצה גמורה בצד ג' שפיר יכולים להמשיך המחיצה ע"י דין דעומ"ר בכדי שיגיע להמחיצה שיש שם כבר בצד ג'.

ה) באות ב' הביא מח' משכנ"י ובית אפרים בדין שאתי רבים ומבטלי מחיצה [לר' יחא מה"ת ולרבנן מדרבנן] דלפי המשכנ"י זה אפילו ליכא על הבקיעה ועל המקיים רה"ר מה"ת ג"כ נחשב בקיעת רבים לבטל המחיצה ולפי הבית אפרים דוקא בשיש עליו תורת רה"ר יש לזה יין בקיעת רבים לבטל המחיצה, והביא הגאון הנ"ל ראי' מר' יהונתן דכתב דהי' מפולש לרה"ר ואין דרך רה"ר עוברת בו ע"כ מזה מוכח דאם הי' שם דרך הרבים הי' נחשב לבקיעת הרבים לבטל המחיצות אף שאין עליו תורת רה"ר ואפילו לדעת הסוברים דכשמהלך לאורך רה"ר הוי רה"ר כמ"ש בסי' שמ"ה ס"ח וס"ט זה דוקא כשמהלך לאורך רה"ר ומבוי עקום בוודאי לא הוי כה"ג ע"ש, ונ"ל דאינו ראי' משם דכיון שמתחיל מן אורך רה"ר אפילו לאח"כ מתפצל ומהלך בדרך אחר ואפילו עקום אבל כיון דיש שם רה"ר על הרה"ר ששם יש כל דיני רה"ר נשאר השם של רה"ר על זו המקום כיון שמפולש מב' ראשיו לרה"ר נשאר השם של רה"ר על זו המקום כיון שמפולש מב'

ראשיו לרה"ר יש על זה המקום עצם השם של רה"ר אף שאין עליו דינים של רה"ר אבל לגבי בקיעת הרבים במקום שאינו מפולש לרה"ר גמורה ודאי י"ל כהבית אפרים דצריך כל דיני רה"ר לבטל המחיצות.

(ו) והגאון הנ"ל באות יו"ד כתב דהגר"א מפרש בשיטת הרמב"ם כר' יוחנן כן מדייק בהגר"א ואם הוא כן הוא נגד כל האחרונים שכולם פירשו ברמב"ם דסובר כרבנן ז"ל אתי רבים ומבטלי מחיצה ולדברי החזו"א רוב ראשונים סוברים כן.

(ז) והנה במה שכתבתי אות ד' שא"צ שיהא מחיצות מחוברין כ"כ בשו"ע הרב בקו"א שמ"ו א' וז"ל א"כ כשיש מחיצה ג' באמצע כיון שחוסמת היא את העוברים שוב אין כאן פילוש ואף שרחוקה היא אין בכך כלום עכ"ל ומבואר בפירוש שמחיצה ג' שמעכב הילוך הרבים הוא אפילו כשאין נוגע כלל לב' מחיצות אעפ"כ כיון שמעכב הרבים אינו רה"ר, אבל אי הוי רה"י גמור כמו שיטת החזו"א לכ' הי' משמע דצריך סמוכות, אבל באמת י"ל בב' אופנים א' דע"י דעומד הוי כסתום ממש והוי סמוכות או דרק לגבי פי תקרה דאיירי התם בזה צריך סמיכות אבל כשיש מחיצה ממש א"צ סמוכות וכמו שמשמע מתחילת דבריו ורק לגבי דין של פי תקרה בזה צריך סמוכות דאל"כ בקיעת הרבים מבטל לי' היינו דמבטל לדין של פי תקרה אבל כשיש מחיצה גמורה שמעכב הילוך הרבים אמרינן פי תקרה.

וביותר מתבאר שם דאפילו רה"י מיקרי ע"י מחיצה הזו אפילו שאין נוגעין דהטעם דלא מצטרף וצריך לפי תקרה הוא משום דלא הוקף לדירה אבל אם הי' הוקף לדירה הי' מצטרף כותל שכנגדה ואף שרחוקה הוא, אלא כיון שלא הוקף לדירה מועיל רק לעכב הילוך הרבים וממילא יש ב' מחיצות ופי תקרה והוי רה"י, ולא כתב הרב כמה השיעור דיצטרף מחיצה ג' לב' מחיצות, ועכ"פ כשעומד מרובה על הפרוץ הויא כסתום ובוודאי מצטרף, (ולפי כל הנ"ל יפה פסק החזו"א דהכל נותר בצו"ה וההיתר מחוור ומרווח מאד לכרכים שלנו).

(ח) וכן מבואר בסי' שני"ג שו"ע הרב קו"א א' וז"ל, מ"ש המג"א צע"ג דא"כ אין זו רה"ר כלל שהרי יש לה ג' מחיצות ב' מהבתים והג' פתח המבוי הנכשר בלחי שנידון משום מחיצה, ואפי' אם הכשירו בקורה מ"מ דופן האמצעי של המבוי נידון מחיצה גם לר"ה אע"פ שרחוק ממנו כיון שמשתמר ע"י וגם אין כאן פילוש משער לשער שהוא קפנדריא עבמ"ש סי' שמ"ו ע"ש עכ"ל.

ומבואר בזה דאם יש ג' מחיצות לרה"ר אפילו מחיצה ג' פרוץ כולו ויש רק לחי שם שיש לו דין מחיצה הוי רה"י מה"ח אפילו רבים בוקעים דרך שם - דזה דאין כאן פילוש לא כתב רק באופן שהכשירו בקורה, אבל בהכשירו בלחי אפילו רבים בוקעים הוי רה"י, נמצא דכ"כ ביש מחיצה ג' ממש ובב' מחיצות יש עומ"ר ודאי דהוי רה"י.

ועוד מבואר מאופן ב' דאפילו אם אין שם מחיצה ג' משום שהכשירו בקורה אינ"כ כיון דרחוק מזה יש מחיצה שמעכבת הרבים אין כאן פילוש משער לשער ואינו רה"ר וא"צ שיהי' סמוכות לב' מחיצות נמצא דכ"כ בזה שיש מחיצה שמעכב הרבים ואינו פילוש אינו רה"ר אלא כרמלית.

(ט) ומה שכתבתי באות ה' דדוקא בקיעת הרבים של רה"ר מבטל המחיצות כ"כ בשו"ע הרב בסי' שס"ג ס"ק מ"ב וז"ל ומ"מ לא אסרו חכמים אלא בבקיעת רבים כעין רה"ר אבל כשאין רבים בוקעים כ"כ בתל זה מותר וכו' ולהאומרים שאין בקיעת הרבים חשובה לעשות רה"ר א"כ הם ס"ר אף כאן אין בקיעת הרבים מבטל ממנו שם מחיצה מד"ס אא"כ בוקעים בו ס"ר בכל יום עכ"ל.

(י) ויש עוד היתר עפ"י מה שמבואר בעה"ש שרה"ר הוא שכל אנשי העיר מוכרחים לילך דרך שם אבל אם יש ברירה שאנשי עיר הזו יכולים לילך קצתם ברחוב זה ומקצתם ברחוב זה אין זה רה"ר ע"ש באריכות ונ"ל שישוד זה נתבאר בשו"ע הרב סי' שס"ד ס"א מבוי המפולש בשני ראשיו לר"ה והוא עצמו אינו ר"ה כגון שאין רבים בוקעים בו עכ"ל

לפי שיטה זו אינו סובר שצריך ס"ר (רמב"ם ורי"ף) וא"כ אין שיעור לרבים ומאי שאין רבים בוקעים בו א"ו שאין כל העיר הולכים בדרך הזו מפני שיש עוד דרך אחר שיכולים לילך שם, וכן מבואר בר' יהונתן עירובין ו. וז"ל, כיצד מערבין וכו' כלומר מבוי שרה"ר עוברת לפני משני צדדים אך אין דריסת הרבים על המבוי כי אם מיושבי המבוי שלפעמים יוצאים מפתח זה לרה"ר ופעמים מזה עכ"ל, וכ"מ בריטב"א כ"ב וז"ל הלכך אי אפשר לערב רה"ר אלא כשאין הדרך סלולה שם לרבים ויש להם מעבר אחר אלא שלפעמים בוקעים בה רבים עכ"ל, וזהו הדין של מבוי המפולש לרה"ר שאין רבים בוקעים בו, והטעם שאין רבים בוקעים בו מפני שיש להם ב' דרכים איך לילך לרה"ר ונמצא שאין כל בני המבוי הולכים על דרך אחד, וכ"כ כאן שיש כמה דרכים איך להגיע לרה"ר שהוא למשל "אשען פארקוועי" שיש לילך בדרך AVE 14 או AVE 13 וכן כולם ומשו"ה כל רחוב הוא כמו מבוי המפולש לרה"ר דסגי בצוה"פ מד' צדדים.

ובמה שכתבתי דמכוי המפולש לרה"ר למה אין עצמו רה"ר כתב בספר דברי ירמיהו על רש"י שכתב וזמבואות של עיר רחבים ט"ז אמה המפולשין משני ראשיהן לפלטיא שהק' מהריט"ץ סי' רנ"א למה באם בעצמו ט"ז אמה למה להיות מפולש ותי' הדברי ירמיהו דברה"ר עצמה יש ס"ר בוקעים ובמבואות אף דליכא ס"ר בוקעין אפ"ה כיון דמפולש לרה"ר שיש שם ס"ר וזה המבוי הוא רחב ט"ז אמה חל שם רה"ר גם על מבוי זה ע"כ, ועוד כתב שם, וא"כ הי' נראה דעת רבינו - פי' הרמב"ם דג"כ כתב מבואות המפולשין לרה"ר - ג"כ כרש"י לענין ס"ר, ע"כ ע"ש.

ור"ל דגם על הרמב"ם קשה למה אין המבוי גופא רה"ר כיון שרחב ט"ז אמה ומאי החילוק בין המבוי לרה"ר וע"ז כתב דאם נאמר דרמב"ם סובר דבעינן ס"ר ושם במבוי אין ס"ר בוקעים וא"כ סובר הרמב"ם כרש"י (ואפשר דלפי מה שביארנו דעת הערוך השולחן מיושב ג"כ דעת הרמב"ם וא"צ לומר שרמב"ם סובר כרש"י כיון דלא הוזכר כלל ס"ר).

י"א) ונמצא שכאן בבארא פארק יש ג' היתירים על העירוב א' שיטת הרמב"ם ושו"ע הרב דקיי"ל כחכמים וכר"א דרבים לא מבטל מחיצה מה"ת ואפילו צוה"פ מהני מה"ת וכיון שאין לנו ס"ר הוא סד"ר.

היתר ב' שיש ג' מחיצות שלימות שהוא מה"ת רה"י וזה הוא ע"י עומ"ר דנחשב מחיצה יותר מצוה"פ ואפילו יותר מט"ז אמה וזה הוא שיטת החזו"א ובית אפרים והשו"ע הרב.

דלפי מה שיתבאר לקמן אות י"ז סובר הריטב"א דצוה"פ לא מהני מה"ת ברה"ר אבל עומד מרובה מהני מה"ת וא"כ לפי השו"ע הרב דמהני צוה"פ כ"ש דמהני עומ"ר, וכמו דמהני צוה"פ מה"ת אפילו יותר מי"ז אמה כ"כ מהני עומ"ר אפילו פרצה יותר מי"ז אמה דהרי עומ"ר חשיבה מחיצה יותר מצוה"פ, וכיון דמבואר בקו"א של רבינו הרב דלא בעינן מחיצות מהזכרות א"כ זה הוא שיטת השו"ע הרב.

והיתר ג' לפי ערוה"ש ור' יהונתן ומשמעות השו"ע הרב ומ"ב ס"ק שמ"ה כ"ז דכיון דאין אנשי כל העיר בוקעין שם אינו רה"ר אלא כרמלית ומהני צוה"פ.

וגם על AVE 13 גופא הגם דלכאורה הוא רה"ר לעצמה דהוא פלטיא היינו מקום השוק ולא סרטיא דהוא דרך לעבור אעפ"כ הוא רה"י דסו"ס יש לה ג' מחיצות.

ומה שטען הגאון ר"א דרה"ר מפסיק ביו מחיצה שלישית לב' מחיצות אינו טענה דשם ודאי אינו רה"ר דאינו פלטיא והוי כרמלית, ולפי השו"ע הרב צריך רה"ר גמור לבטל ה מחיצות וכיון דאין שם רה"ר מצטרפין ג' מחיצות והוי רה"י מה"ת.

(וכ"ז בלי ההיתר שיש לברוקלין גופא ג' מחיצות הנעשין בידי אדם (כך שמעתי).

ב"ג) ומ"ש הגאון ר"א אות י"ב ול"ש כלל לומר דהמחיצה שבמערב חוסמת את הדרך נגדו דאטו צריך רה"ר עד סוף העולם ע"כ, ותמי' דאטו אנו דנין שיה' רשות היחיד עד סוף העולם הרי אנו דנין כשעומד אצל ב' מחיצות רואה מחיצה ג' וכמו שסוברים הריטב"א והר"ב"ן שהגדר הוא כל שרואה עצמו תוך המחיצות כ"כ סובר תוס' דזה הוא השיעור דלצטרף המחיצות כל שרואה עצמו תוך המחיצות מצרפן המחיצות או עכ"פ מבטל בקיעות הרבים ממילא בזו האופנים תיכף לאחר ב' מחיצות יש מחיצה ג' והרבים מעקמים הדרך תיכף שם נחשב כאין פילוש משער לשער, והוא מוקף ג' מחיצות כנ"ל, ועוד י"ל דאם חלק מחיצה שעומד רבה על חלק הפרוץ ואמרינן כמאן דסתום דמי ונוגע למחיצה הג' אז מצטרף אבל אם רחוק כ"כ דאפילו יהי' כסתום לא מגיע למחיצה הג' לא אמרינן עומ"ר והוי פרצה.

*

בדין ששים רבוא

ב"ג) והנה הגאון ר' משה כתב דמצרפין כל העיר לס"ר וכן ראיתי מפרשין שיש מח' ראשונים אם בעינן שיהי' הולכין בכל רחוב ס"ר או די שיש בעיר ס"ר וממילא הרחובות משמשין ס"ר והוי רה"ר, ולפי הגר"מ צריך אפילו לרש"י שיהיו ברחובות ס"ר ואז מצרפין כל הרחובות, ולכ' לפי הני פירושים ק' מה שהק' הריטב"א בשם תוס' דף נ"ט דהיכי משכחת לה שיהי' עיר של רבים בתחלתה דלא שכיח שיתישבו בתחלתה ס"ר וא"כ לעולם ה"י עיר של יחיד בתחלתה, ועי' בריטב"א שתי' כי אינו צריך שיתישבו בעיר ס"ר אלא שיכנסו בה ס"ר [ממקומות אחרים] כאלו הכרכים ועיירות [שאין דרים בה ס"ר] והם פתוחים למקומות הרבה ורגילין בה סוחרים וכי"ב עכ"ל, והבית אפרים כתב דבעינן דרך סלולה לס"ר המצויין שם בקירוב מקום ועוברים ושבים שמה בכל עת עד שאפשר שביום אחד יעברו כולם בדרך ההוא עכ"ל.

וכמו זה כתב בדברי ירמיה' זצ"ל בשם ח"י הר"ן בשם רא"ה שיש כאן דרך לס"ר כלומר שהיו רגילין לילך שם אנשים תמיד כס"ר אעפ"י שלא היו באין כולם בדרך כאחד עכ"ל.

והנה לשיטת הגר"מ פ' שמצרפין הרחובות מסתברא שאין לצרף הרחובות לגבי מקומות אחרים דהרחובות רק משמשין לעיר הלזו וא"כ קשה איך משכחת עיר של רבים בתחלתה שיהי' ס"ר דרים בעיר הזאת כדי דליצרכו כל הרחובות, אבל לב"א ולרא"ה ניחא שיש כאן דרך אחד שהולך באמצע העיר על פני כולו וזה פתוח לכל העולם ועי"ז הוי דרך לס"ר וזה אפשר שנעשה תיכף רה"ר והוי עיר של רבים בתחלתה. [וגם בשיטת המחבר וש"ע אפשר לומר כן שתיכף כשעשה העיר עשאו דרך שהולך מאמצע העיר הזאת והולך ישר עד עיירות אחרות ויש לדרך הלזו ס"ר בוקעין בו בכל יום בצירוף של כל עיירות ומשו"ה הוי לעיר זו דין עיר של רבים כיון דעוברת בו דרך של ס"ר בוקעין.

ולתוס' ביאר עיין בקונטרס בירור השיטות שכתב שיש מחלוקת בפשט רש"י אם הוא כפשוטו דבעינן שיהא ס"ר עוברים בכל יום או כמו שמדויק המשכנ"י מריטב"א שהדרך מתוקן לעבור בה ס"ר, וכזה מחולקים הב"א והמשכנ"י דלפי הב"א בעינן שיהא הס"ר בקירוב מקום ושיהא דרכם של הס"ר להשתמש באותו דרך כ"כ עד שיהא אפשר ועלול שיעברו הס"ר ביום א', ולפי המשכנ"י סגי בהזמנה.

ומאריך בזה ומסיק לבסוף שיתכן דמ"ש שיהא שכיח ס"ר עוברים הגדר הוא הרכה פעמים וכמעט כל יום, ואפשר שזהו ג"כ פשט בהמחבר דכוזדאי אם יחסר יום א' מס"ר דאינו מעכב אלא דבעינן ס"ר עוברים ברגילות וכמעט כל יום עד שבכל יום איכא לאיסתפיקו דאפשר דעברו ס"ר, ולפי"ז אין מחלוקת בין הטור והמחבר לכ"א בפשט הריטב"א עכ"ל, והוא נכון מאוד, אולם צריך להבין במאי קמיפלגי תוס' וריטב"א בפשט רש"י, וי"ל דתוס' סובר דהיכי שיש דרך רה"ר שהולך בעיר ואין הס"ר כ"א מעיירות אחרות אין לזה דין עיר של רבים כיון שלא נעשה רה"ר ע"י אנשי

עיר הזאת, וזה מתרץ הריטב"א דכיון דדרך היו הולך בתוך העיר והרי הוא רה"ר אפילו ע"י אנשי עיר אחרת שפיר יש לעיר זו דין עיר של רבים, אבל אכתי אין לכל זה ענין ענין וראי' מריטב"א דנאמר דלצטרף הרחובות, דרך דרך רה"ר ו"ל כיון שהוא פתוח לעיירים אחרות נעשה רה"ר, אבל דלצטרף הרחובות לגבי עיירים אחרות מהיכי תיתי לומר כן דבוודאי אנשי עיירים אחרות אין להם שייכות להרחובות הקטנים שיש בעיר, וכיון דאין ראי' מריטב"א לצרף הרחובות לגבי עיירים אחרות ה"ה דאין לצרף הרחובות אפילו לגבי עיר זו כיון דליכא ראי' על זה, וכן משמע מרש"י ד"ה מערבין ואם יש בה מפרש בגמ' תקנתא לרה"ר שבתוכה עכ"ל, ולפי דבריהם שמצדפי' הו"ל כל העיר רה"ר שהרי מיירי כאן שיש ס"ר בהעיר א"ו שרה"ר הוא הדרך המלך שבאמצע העיר שבוקעין שם הס"ר וכ"מ ברש"י ד"ה אלא לארכה ע"ש, ועל זה אמר הריטב"א דנעשה רה"ר ע"י אנשי עיר אחרת שבוקעין בה אבל לצרף רחובות לא נזכר בגמ' ומפרשים ולא בפוסקים ואין לזה שום ראי'.

וראיתי בספר דברי ירמיהו דבר הדש בפשט רש"י וז"ל לשון שמצויין בה משמע שצריך שיהי' ברה"ר ס"ר עכ"ל וכו' ובחידושי הר"ן בשם הרא"ה אין דעתו כרש"י דלא בעי מצויין ס"ר אלא שיש כאן דרך לס"ר כלומר שהיו רגילין לילך שם אנשים תמיד כס"ר אעפ"כ שלא היו כולם כאן בדרך כאחד עכ"ל ומבואר מזה דר"ה פירוש בהדרך ולא בהעיר, ועוד דרש"י צריך בזמן אחר היינו באיזה זמן מן היום צריך שיהי' שם ס"ר ברגע אחד ולא מצרפינן מה שהלכו שם כיום אחד וע"ז מחולק הרא"ה דא"צ ברגע אחד אלא סגוי ביום אחד, ובדבריו אפשר לפרש או כשיטת המחבר או כהבית אפרים או כהכרעת שניהם כמו שכתבתי לעיל.

י"ד) ועוד קשה לפי דבריהם יותר חמור שיטה ב' משיטה א' דלשיטה א' צריך בקיעת רבים, ובסתם רחוב דאין שם בקיעת רבים אינו רה"ר ולפי שיטה ב' מצרפינן השווקים ורחובות של י"ב מיל על י"ב מיל שיש שם ס"ר בזה המקום ונעשה כל רחוב אפילו אין עוברין בה אלא אחד מעיר ושנים ממשפחה ומצרפינן הכל והכל נעשה רה"ר גמורה לפי דבריו וזה אינו במשמע מפוסקים אלא אדרבה שיטה ב' מקיל טפי, וזה ברור.

ע"י מחבר ס"ה וס"ט וס"י שס"ד ס"א ומ"ב וכאה"ל שמ"ב והנה צריך להכין החילוק בין מבואות המפולשין לרה"ר, לרה"ר בעצמה וכמו שהקשה מהריטב"א וי"ל ג' אופנים או אליכא דרש"י שצריך ס"ר ומבואות ליכא ס"ר ומשו"ה סגוי בצוה"פ, או דמפולש לרוחב רה"ר או דאין בה ט"ז אמה והנה בשו"ע הרב בס"י י"ב שכתב במפולש לאורך הוי רה"ר גמורה ובמפולש לרוחב כתב דהוי רה"ר גמורה וי"ל דמפולש לאורך הוי רה"ר גמורה ולא מהני צוה"פ אבל לרוחב אה"נ באינו עושה צוה"פ הוי רה"ר מן התורה אבל בעושה צוה"פ מהני כיון דבעצמותו אינו רה"ר אלא ע"י שמחובר לרה"ר וע"י צוה"פ מפרידו מן הרה"ר ונעשה רה"י כן הי' נראה לכאורה.

אבל עיין בס"י שס"ד ס"א שכתב מבני המפולש בשני ראשיו לר"ה והוא עצמו אינו רה"ר כגון שאין רבים בוקעים בו או שאין ברחבו ט"ז אמה וע"ד שנתבאר בס"י שמ"ה והנה אם נימא שאין רבים בוקעים פירושו מפני שמפולש לרוחב רה"ר א"כ מה שכתב שאין ברחבו ט"ז אמה פירושו שמפולש לאורך רה"ר וא"כ קשה הא הוי רה"ר גמורה ונצרך דלתות, והזקק לומר דשניהם מיירי שמפולש לרוחב רה"ר, וי"ל דכיון שיש מחלוקת בין הרמב"ם לרשב"א אם מפולש לאורך רה"ר אם צריך ט"ז אמה דלהרמב"ם צריך ט"ז אמה ולרשב"א אין צורך החמיר לעשותו רה"ר כרשב"א אפילו אין ט"ז אמה אבל לגבי לעשותו רה"י ע"י צוה"פ הקיל שסגוי בצוה"פ שגם צוה"פ הוי מחיצה גמורה ולזה הוסיף תיבת מחיצה גמורה כדי לכמל מהמבוי שם רה"ר גמורה ולהפרידו מרה"ר עצמה ולזה צריך ומועיל צוה"פ שהוא מחיצה גמורה וזה מועיל אפילו מדרבנן וא"צ דלתות וזה דלא בדמשמע ממ"ב ס"י שס"ד ס"ק ה'.

ולפי"ז אפילו לר' משה זצ"ל דעיר שיש בה ס"ר הוי רה"ר אעפ"כ יש להבדיל ולהפריד מקום א' אשר אין בו ס"ר ע"י צוה"פ דהוי מחיצה גמורה ומבדילו מן שאר העיר שיש שם ס"ר.

ע"ו) עירובין נ"ט ברש"י עיר של יחיד שלא היו נכנסין בה תמיד ס"ר של בנ"א ולא חשבו רה"ר דלא דמיא לרגלי מדבר ונעשית של רבים שנתוספו בה ציורין אי נקבעו בה שווקים וכו' וכגון שאין בה רה"ר גמורה של ט"ז אמה, ובד"ה ורה"ר עוברים בתוכה רחב של ט"ז אמה רוחב, לכן ר"ל דבשל רבים הוי רה"ר גמורה ושל יחיד אינו רה"ר שאין בה ס"ר וכן משמע בריטב"א ע"ש וא"כ קשה כיון דהולכין אחר תחילתה אפילו יש בה רוחב ט"ז אמה נמי לא יהא צריך שיור, וראיתי בגאון יעקב שפי' (כעין זה) דלגבי דין שצריך שייר תלוי בדין ס"ד בתחילתה ואם בתחילתה לא ה' בה ס"ד אע"פ דבסוף יש ס"ד א"צ שיור, אבל באיזה אופן מעריבין זה תלוי אם היא רה"ר עתה מעריבין כמו רה"ר ואם אינו רה"ר מעריבין כמו כרמלית, ועדיין צ"ב מש"כ דברה"ר עוברת בתוכה צריך לחי וקורה הא אפילו אין רה"ר עוברת בתוכה צריך לחי וקורה [וראיתי קושיא זו באיזה ספר] ובאמת זה קאי אליבא דר"י אבל לרבנן אין מעריבין רה"ר בכך וז"ל הרשב"א דרבנן שם שלש מחיצות בעי ואלא מיהו בעושה צוה"פ מכאן ולחי וקורה מכאן סגי אפילו לרבנן וכו' ולדידן נמי דקי"ל כר' יוחנן דירושלים בדלתות נעולות בלילה נפקא מתורת רה"ר ומיערבא עכ"ל, נמצא לרשב"א לר' יודא סגי בלחי ולחי, ולרבנן [וזה שיטת ר' אלעזר ורמב"ם ושו"ע הרב] צריך צוה"פ ולחי היינו ביש ב' מחיצות זו כנגד זו סגי בצד ג' צוה"פ ובצד ד' לחי או קורה, ולר' יוחנן צריך דלתות נעולות, נמצא לשיטת הרמב"ם ושו"ע הרב דקי"ל כרבנן יש לערב רה"ר גמורה אפילו ביש בה ס"ר ע"י צוה"פ ולחי וצ"ע למה פסק הרב דצריך נעילת דלתות, וי"ל דוודאי מן התורה סגי בצוה"פ אבל מדרבנן צריך נעילת דלתות, ועוד י"ל דאם יש לרה"ר ב' מחיצות גמורות סגי בצוה"פ מב' רוחות אפילו מדרבנן, ובשס"ד ס"ד דצריך דלתות הוא דשם איירי דיש צוה"פ בכל ד' רוחות וכמו שמתחיל שם בתחילת דיבור דלתות הוי כב' מחיצות א"כ יש לה ב' מחיצות גמורות וב' צוה"פ וזה מועיל אפילו מדרבנן [וצע"ק דברשב"א משמע דסגי בצוה"פ ולחי], ובמבוי המפולש לרה"ר בס"א סגי בצוה"פ ולחי בצירוף ב' מחיצות גמורות.

ועוד י"ל והוא העיקר דמה דבעינן דלתות הוא לעכב הילוך הרבים וכמ"ש בקו"א שמ"ו א' וכיון דמעכב הילוך הרבים אינו רה"ר אלא כרמלית וניתר בצוה"פ בכל ד' רוחות, והוי דומיא דמבוי דמותר ע"י צוה"פ ולחי וכמ"ש הרשב"א ואה"נ דגם כאן ניתר ע"י צוה"פ ולחי אלא דקאי על הרישא דמה"ת מותר ע"י צוה"פ מד' רוחות אבל מדרבנן צריך לעכב הילוך הרבים ואז ניתר ע"י ג' מחיצות ולחי כמו מבוי, נמצא דמ"ש הרשב"א דלרבנן מותר ע"י צוה"פ ולחי זה מן התורה ברה"ר או במבוי אבל מדרבנן צריך לעכב הילוך הרבים ברה"ר ואז מותר ע"י צוה"פ ולחי.

ע"ו) ועכ"פ ישיטת רש"י אם הי' של יחיד והיא של יחיד אפשר לערב כולו וא"צ שיור ואפילו ברחוב ט"ז אמה מפני שאינו ר"ה כלל ובה' של יחיד ועתה של רבים אם אינו רחב ט"ז אמה יכול לערב כולה כמו שמעריבין כרמלית ואם רחב ט"ז אמה א"כ היא רה"ר גמורה וצריך לערב כמו שמעריבין רה"ר כל אחד כדאית לי' וא"צ שיור כיון דבתחלה לא הי' בה ס"ר, ובהי' של רבים ועתה של רבים אם רחב ט"ז אמה צריך לערב כמו דמעריבין רה"ר וחוף מזה צריך שייר, ואפילו באינו רחב ט"ז אמה צריך שייר, ומעריבין כמו דמעריבין כרמלית, ובהי' של רבים ועתה של יחיד ג"כ צריך שייר, ומה שפסק בשו"ע הרב סי' שצ"ד דבאין בה ס"ר א"צ שייר וכרש"י, באמת אם היו בה ס"ר בתחלתה הגם שעתה אין בה ס"ר צריך שיור, אלא כיון דמלתא דלא שכיח כלל שיתמעט הבקיעה, סתם וכתב דבאין בה ס"ר עתה א"צ שיור, (ועי' בתוס' הרא"ש) ולפי מה שהבאתי בשם ב"א ורא"ה אם יש דרך שהולך בתוך העיר ובוקעין בו ס"ר אפילו מאנשי עיר אחרת נמשך זו העיר כיש בה ס"ר אפילו אין בעיר זו ס"ר.

מ"ש רש"י תמיד הוי בכל יום כמו גבי מנורה, וזה הוא המקור של המחבר שכתב בכל יום וזה הוא מג' תנאים הצריכים לרה"ר עי' גאון יעקב שם, ועי' שעה"צ, ומ"ש רש"י שנתוסף בה ציורין או נקבעו בה שווקין ר"ל דכדי דרך של רה"ר יהי' רה"ר אפשר או ע"י ציורין של העיר דיש שם ס"ר והולכין על הרה"ר ס"ר, או דתקן הדרך שיהי' ראוי לס"ר של אנשי עיר אחרת ועי"ז נעשה עיר של רבים.

י"ז) במה שכתבתי דלפי רבנן דלא אתי רביס ומבטלי מחיצה מותר מה"ת ע"י ב' מחיצות וצוה"פ ולחי, לפי החזו"א משמע דלא מהני דכתב באות ד' במוקף מהו התם כתב דגם בב' מחיצות שלמות ל"א אתי רביס ומבטלי מחיצה וזה תמוה וצ"ע עכ"ל ולמה לא משני דאיירי ע"י צוה"פ א"ו דסובר דגם לרבנן בעי שם ד' מחיצות אבל צוה"פ גרוע, נמצא לפי דבריו דמ"ש הרמב"ם פי"ז ה' י' וצוה"פ לא מהני היינו מן התורה אבל ראוי לינעל הוי מחיצה יותר מצוה"פ ומהני, וכ"כ ביש עומ"ר אפי' בכל ג' מחיצות חשוב יותר והוי רה"י, וכ"מ בצ"צ פרק ב' אבל הצ"צ פרק ד' בפשט הרב מפרש דכיון דשם ד' מחיצות מהני כ"כ צוה"פ מהני ומ"ש ברמב"ם דצוה"פ לא מהני היינו מדרבנן ולפי"ז י"ל מ"ש הג"א דב' מחיצות מהני היינו ע"י צוה"פ ומן התורה,

הג"ה ע"י ברשב"א עירובין כ"ב ד"ה דרבנן בא"ד וא"נ י"ל דדלמא רבנן דאין מערבין ס"ל לחי משום היכר ע"כ אבל אי הוי סוכרין לחי משום מחיצה ה"י מהני וכמו ר"י וזה וודאי אפילו מדרבנן נשמע מזה דצוה"פ דהוי יותר מחיצה מלחי אה"נ מהני לרבנן אפילו מדרבנן וכ"כ י"ל בפשט הג"א הנ"ל, נמצא דיש ג' שיטות וה"ק.

לפי הא"נ של הרשב"א וכן סוכר הג"א מותר ע"י צוה"פ אפילו ברה"ר גמורה כשיש ב' מחיצות ומותר מן התורה ומדרבנן, ולפי הרשב"א בתירוץ ראשון והצ"צ פרק ה' וש"ע הרב סי' שס"ד ס"ד מותר מן התורה אבל אסור מדרבנן ולפי הצ"צ בפשט הריטב"א וחזו"א אסור אפילו מן התורה.

(אבל לפי הצ"צ מהני רק בשיש ב' מחיצות גמורות וב' צוה"פ זה מהני מן התורה אבל בהרב גופא כתב דאפילו בד' רוחות ברה"ר מהני צוה"פ) וזה ודאי בשיש ג' מחיצות וודאי מהני צוה"פ בצד ד' אבל בשיש רק ב' מחיצות אז מדרבנן צריך נעילת או ראיות להנעל.

במה שכתבתי אות י"ז אם מהני מה"ת ב' מחיצות וצוה"פ ולחי לכ' נראה שזה מחלוקת רשב"א וריטב"א שמהרשב"א שהבאתי אות ט"ז משמע דלשיטת רבנן מהני צוה"פ לרה"ר גמורה אבל מריטב"א משמע שזה תלוי בה"א ומסקנא דגמ' כ"כ דכהו"א כשהקשה הגמ' ממתני' על ר' יוחנן מפרש דבירושלים בוודאי ה"י בצד מזרח צו"פ וגיפופי ובקיעת הרבים מבטל ל"י ולרבנן דמתני' כמו דבקיעת הרבים אינו מבטל מחיצות דפסי ביראות כ"כ היה צריך להיות דלא לבטל מחיצה דצוה"פ, א"כ מבואר דלרבנן אה"נ אינו מבטל צוה"פ ואח"כ כשתי' הקושיא דרבנן אדרבנן תי' הגמ' הכא איכא שם ד' מחיצות אבל התם אפילו יש צוה"פ או לחי וקורה אין זה מחיצה חשובה ורבים מבטלי ל"י, ומבואר בזה דלרבנן ל"מ צוה"פ ובאמת בגמ' לא כתב צוה"פ רק קורה ולחי שמזה ה"י משמע לרשב"א דהוקא לחי וקורה לא מהני לרבנן אבל צוה"פ הוי כמו פסי ביראות ומהני לרבנן, ועיין ברשב"א כאן ג"כ שכתב דלרבנן בעי מחיצות חשובות אבל לחי מחיצה גרועה היא ולא כתב צוה"פ כמו הריטב"א דהוא סובר דצוה"פ הוי מחיצה חשובה וכמ"ש בדף נ"ט.

והריטב"א ב'קושיא שמפרש לא שמפילין מחיצות צפון ודרום אלא מפילין מחיצות מזרח ומערב ולא יועילו צו"פ שמזה מוכח הגמ' דבקיעת הרבים מבטל מחיצות, מזה הריטב"א מתרין הרה"ג ישראל יעקב פישער מה שהקשה אחד על החזו"א שאין ההיתר מרווח לפי הפוסקים דאתי רבים ומבטל למחיצה, ותירץ דאין זה טענה כלל ע"פ הריטב"א הנ"ל ומסיים זא"כ ברהובות ירושלים בעת הרי ב' מהמחיצות מהרחוב קיימות וגם המחיצה השלישית אינה מפולשת ושפיר אית לן שלש מחיצות וזה כוונת החזו"א עכ"ל. ונראה לבאר דהחזו"א זר' אהרן מחולקים אם אמרינן להלכה אתי רבים ומבטלי מחיצה אי לא, אבל כולם מודים דבעינן שיתחברו המחיצות להדרי אבל לפי החזו"א דלא"ר ומבטלי מ' א"כ יש כאן מחיצה גמורה ע"י דין דעומד מרובה על הפרוץ ומחיצות מהוברין אהדדי, אבל לפי ר' אהרן דמבטלי המחיצה א"כ אינן מהוברין, אבל ר' ישראל יעקב מוכיח מן הריטב"א דאפילו מבטלי המחיצה הם רק מבטלין דיני מחיצה ולא מציאות מחיצה א"כ אה"נ המקום הפרוץ נחשב פרוץ אבל המקום העומד נחשב עומד ושפיר אית לן

עדיין ג' מחיצות וא"צ כלל מחיצות מחוברות, אבל לכאורה קשה על דבריו דאח"כ במקום העומד יש לן ג' מחיצות אבל במקום הפרוץ היו פרוץ והיו רה"ר כיון דאין שם ג' מחיצות וכ"כ רחובות ב' וג' אין שם ג' מחיצות כיון שרבים מבטלין מחיצות וצ"ע.

ועיין בתוס' ורשב"א שהקשו דאם סוכר ר' יוחנן כר' יודא א"כ סגי בב' מחיצות ולמה מחייב ר' יוחנן בירושלים, ותני תוס' המחייב דוקא כנגד הפילוש, וכ"כ י"ל לדרכנן דצריך ג' מחיצות דוקא כנגד הפילוש ליכא ג' מחיצות אבל כנגד העומד יש ג' מחיצות והיו רה"י אף שאין מחיצות מחוברות וזה הוא סברת ר' ישראל יעקב שליט"א אבל אכתי קשה אין מערבין דהא איכא רה"ר ורה"י מעורבין.

ונמצא דאם לא הי' מחיצה ג' הי' מותר ע"י צוה"פ מב' צדדים רק באינו רה"ר גמורה וכמ"ש הבאה"ל אבל ברה"ר גמורה היה צריך דלתות מדרבנן אבל כיון שיש מחיצה של בתים בצד ג' א"כ יש כאן ג' מחיצות ומותר לכו"ע ע"י צוה"פ.

ומה שכתבתי באות א' בשם הביאה"ל דסמכין על הני שיטות דפסקי כרבנן וגם על שיטת דבעינן ס"ר וע"ז כתב המ"ב דרוב ראשונים סוברים דלא בעינן ס"ר ובשו"ע הרב כתב וכל ידא שמים יחמיר לעצמו, אבל בקצות השלחן כתב שתיבת וכל וכל יר"ש יחמיר לעצמו נדפס בחצי עיגול ואפשר שאינו מרבינו ז"ל אלא ממהר"ל עפ"י הט"ז, ובטור"ז כתב והמחמיר יחמיר, ובקו"א רנ"ב ב' כתב ואף מי שירצה להחמיר בר"ה שלנו, ולא כתב ואף שיש ליר"ש להחמיר, מכ"ז נראה דהוא הוסיפת מהרי"ל עפ"י מה שראה בבית רבינו שמחמירין בזה עכ"ל, ואפשר שע"י ההיתר של מחיצות לא היו מחמירין אפילו בבית רבינו.

י"ח) יש להביא עוד ראיה דמעריבין בכה"ג ממ"ש הסמ"ג מס' עירובין וז"ל, נ"ל מתוך דברי רב יודא גאון כי בימי ירמיה הנביא לא שמרו דברי גזירת שלמה המלך לערב בחצרות ולשתף במבואות אלא היו מוציאים בלא עירוב ומתוך כך היו מביאין מן העיירות שסביבות ירושלים כל מיני משא מבתיהם דרך סרטיא שמעיר לעיר שהיא רה"ר ומביאין אותן משאות בשערי ירושלים ולכך כשהזהיר ירמיה על גוף האיסור ושל תורה הזהיר גם על גזירת שלמה שלא להוציא שום משא אף מן הבית לחצר אלא אם כן ערבו וזהו לשון הנריא כה אמר השם השמרו בנפשותיכם ואל תוציאו משא ביום השבת והבאתם בשערי ירושלים זה גוף האיסור של תורה ואח"כ אמר ולא תוציאו משא מבתיכם ביום השבת זו גזירת שלמה המלך כי לבני ירושלים הי' מזהיר וכבר אמרנו "כי מן התורה מותר להוציא מן הבתים לרחובות ירושלים" אלא ודאי על גזירת שלמה הזהיר עכ"ל.

ולכ' קשה שהרי ירמיה הי' לאחר שנפרצו בה פרצות א"כ הו' רה"ר כמ"ש בעירובין ק"א ולמה כתב שלרחובות ירושלים הו' רק תקנת שלמה, ומוכרח מזה או כסברת ערוך השלחן דכל רחובות אינם רה"ר אלא דרך אחד, או כסברא שצריך ס"ר בוקעין באותו רחוב ולא מצרפין כל הרחובות של העיר, ובימי ירמיה לא הי' ס"ר בוקעין ברה"ר של ירושלים ומ"ש בגמ' דהו' רה"ר זה על הזמן שיש ס"ר בוקעין ברה"ר שלה, וממילא מוכרח דרחובות שלנו שאין ס"ר בוקעין ברחוב א' אינו רה"ר.

י"ט) ומדברי הנביא שמזהיר על איסור טלטול בחצר ומבוי ועל תקנת עירוב אף שהוא מדברי סופרים ולא מן התורה ואעפ"כ מזהיר על זה בשם השי"ת מפני שבאמת זה הוא רצון העליון, אלא שלא הי' הזמן להתגלות עד שבא שלמה וכיון שהוא הי' מגלה נה שהי' בהעלם זה גרם שמחה לפניו יתברך שעיקר השמחה הוא ע"י התגלות רצון העליון הנעלם וע"ז יצתה ב"י ואמרה אם חכם בני ישמח לבי גם אני.

ומסיים הנביא שאם נקיים מצות השבת הכולל גוף האיסור וגם גזרת שלמה שהוא עירובי חצירות יהי' שכרכם שתתמיד מלכות בית דוד עליכם וישבה ירושלים בטח עד כי יבא בן חזקי' מנחם שמו ולו יקהת עמים.

לאחר שכתבתי כל זה ראיתי בקונטרס גן יצחק דף ס"ז שמביא בשם האוסרים ראי' מריטב"א הנ"ל דף כ"ב שכתב כיון שבוקעים דרך הפתחים הוי כאילו פרוץ במילואם במזרח ומערב ע"כ, ועל זה מביא ראי' מרמב"ן ע"ש וכתב דע"כ צריכין ליישב וכן מכואר בדבריו ע"ש באריכות, באמת אין צריך להביא ראי' מרמב"ן כלל דהרי כל כוונת הריטב"א לפרש הקושיא דהכא במתני' לא"ר ומ"מ דאין אנו מבטלין מחיצות של פסי ביראות והתם אנו מבטלין כל דיני מחיצות כגון צו"פ אבל אם היינו סוכרין כמתני' דלא אתי רבים ומ"מ לא היינו סותרין שום מחיצה אלא הי' רה"י.

אבל אפילו בלי זה אפילו אם אתי רבים ומ"מ בוודאי שאין אנו סותרין המחיצות שבצד הפרצה שהרי יש שם ג' מחיצות שלימות וכמו שהקשה שם אלא וודאי דהריטב"א איירי שהפרצה הוא בהצד של המחיצה והמחיצה הוא באמצע הצד מזרחי, והשתא אם אמרינן שאתי רבים ומ"מ אין לצרף ג' מחיצות וכמו שסובר ר' אהרן ז"ל וכיון דאין מצרפין המחיצות נחשב כאין כאן ג' מחיצות אבל אם אמרינן לא אתי רבים ומ"מ נעשה צירוף והוי רה"י אפילו על מקומות נגד הפרוץ אם עומד מרובה על הפרוץ, ואם פרוץ מרובה אז כנגד הפרוץ הוי רה"ר וכנגד העומד רה"י. אבל אם אתי רבים ומ"מ אז אפילו כנגד העומד הוי רה"ר דלא מצרפין מחיצות. אבל כאופן שיש ב' כפין הפוכין וודאי דכנגד העומד הוי רה"י.

אבל לפי ר' אהרן זצ"ל אין אנו מצרפין המחיצות אם אינן מהוברין אפילו לשיטת הסוכרים דלא אתי רבים ומ"מ, אבל לדידן זה דוקא אם סוכרין אתי רבים ומ"מ ואז אין צירוף להמחיצות אבל אם לא אתי רבים ומ"מ וכמו שאנו קי"ל אז יש לנו כל המחיצות ובמקום שיש ג' מחיצות כגון כנגד העומד הוי רה"י וכמו שכתב הרמב"ן ורשב"א ותוס' ואם עומד מרובה על הפרוץ הוי כסתום לגמרי והוי רה"י, וכ"ז בפשט הריטב"א, ולפי"ז זה ממש הציור של החזו"א ומכואר בריטב"א דהוי רה"י.

ולפי הר' ישראל יעקב שליט"א הפשט בריטב"א הוא כמ"ש בגן ישראל דף ע"ב ד"ה ובאמת, שלא הי' שום מחיצה במציאות כצד מזרח אלא דיני מחיצה וזה אנו מפילין אבל מציאות מחיצה אין אנו סותרין שאין צריכין מחיצות מהוברין, ונגד העומד יש ג' מחיצות והוי רה"י וכ"ז אפילו אם אתי רבים ומבטלי מחיצה, ולפי"ז לכאורה קשה מה השיעור דלצטרף מחיצות דאמו עד סוף העולם יצטרפו ומוכרח לומר כמ"ש באות י"ב צד א' דכרואה עצמו תוך המחיצות מצטרפי.

אבל לפי דברינו בפשט הריטב"א אפשר לומר כצד ב' דאם ע"י עומד מרובה על הפרוץ דנחשב כסתום י"ה מגיע עד מחיצה שלישית א"כ הוי מחיצות מהוברות.

עש"ק פר' כי תשא תש"ם לפ"ק

כני שיש לו הערות על זה ישלח לוועד העירוב